

ISSN 2710-3056

Grail of Science

Periodical scientific journal

No 25

March
2023

The issue of journal contains

Proceedings of the V Correspondence
International Scientific and Practical Conference

GLOBALIZATION OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE: INTERNATIONAL COOPERATION AND INTEGRATION OF SCIENCES

held on March 17th, 2023 by

NGO European Scientific Platform (Vinnytsia, Ukraine)
LLC International Centre Corporate Management (Vienna, Austria)

OUCI
Open Ukrainian Citation Index

Euro Science Certificate № 22438 dated 12.02.2023
UKRISTEI (Ukraine) Certificate № 23 dated 17.01.2023

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

GRAIL OF SCIENCE

№ **25** March, 2023
with the proceedings of the:

V Correspondence International Scientific and Practical Conference

GLOBALIZATION OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE: INTERNATIONAL COOPERATION AND INTEGRATION OF SCIENCES

held on March 17th, 2023 by

NGO European Scientific Platform (Vinnytsia, Ukraine)

LLC International Centre Corporate Management (Vienna, Austria)

**EUROPEAN
SCIENTIFIC
PLATFORM**

**International Centre
Corporate Management**

Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»

№ 25 (березень, 2023) : за матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції «Globalization of scientific knowledge: international cooperation and integration of sciences», що проводилася 17 березня 2023 року ГО «Європейська наукова платформа» (Вінниця, Україна) та ТОВ «International Centre Corporate Management» (Відень, Австрія).

Editor in chief: Mariia Holdenblat

Deputy Chairman of the Organizing Committee: Rachael Aparo

Responsible for e-layout: Solomiia Zrada

Responsible designer: Nadiia Kazmina

Responsible proofreader: Hryhorii Dudnyk

International Editorial Board:

Alona Tanasiichuk - D.Sc. (Economics), Associate professor (Ukraine)
Marko Timchev - D.Sc. (Economics), Associate professor (Republic of Bulgaria)
Iryna Ustinova - D.Sc. (Architecture), Professor (Ukraine)
Nina Korbozerova - D.Sc. (Philology), Professor (Ukraine)
Yuliia Voskoboinikova - D.Sc. (Arts) (Ukraine)
Svitlana Boiko - Ph.D. (Economics), Associate professor (Ukraine)
Volodymyr Zanora - Ph.D. (Economics), Associate professor (Ukraine)
Iryna Markovych - Ph.D. (Economics), Associate professor (Ukraine)
Nataliia Mykhalitska - Ph.D. (Public Administration), Associate professor (Ukraine)
Anton Kozma - Ph.D. (Chemistry) (Ukraine)
Dmytro Lysenko - Ph.D. (Medicine), Associate professor (Ukraine)
Yuriy Polyezhayev - Ph.D. (Social Communications), Associate professor (Ukraine)
Alla Kulichenko - D.Sc. (Pedagogy), Associate professor (Ukraine)
Taras Furman - Ph.D. (Pedagogy), Associate professor (Ukraine)
Mariana Vereskliia - Ph.D. (Pedagogy), Associate professor (Ukraine)
Anatolii Kornus - Ph.D. (Geography), Associate professor (Ukraine)
Andrii Fomin - Ph.D. (History), Associate professor (Ukraine)
Tetiana Luhova - Ph.D. (Arts), Associate professor (Ukraine)

The conference is included in the catalog of International Scientific Conferences; approved by ResearchBib and UKRISTEI (Certificate № 23 dated January 17th, 2023); certified by Euro Science Certification Group (Certificate № 22438 dated February 12th, 2023).

Conference proceedings are publicly available under terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA 4.0).

The journal is included in the international catalogs of scientific publications and science-based databases: Index Copernicus, CrossRef, Google Scholar and OUCI.

Conference proceedings are indexed in ICI (World of Papers), CrossRef, OUCI, Google Scholar, ResearchGate, ORCID and OpenAIRE.

Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого ЗМІ:
КВ 24638-14578ПР, від 04.11.2020

Certificate of state
registration of mass media:
КВ 24638-14578ПР of 04.11.2020

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

EFFECT OF PHOTOCHEMICAL REACTION ON $ZNS_{1-x}SE_x$ THIN FILMS Khanmamedova E.A.	226
--	-----

СЕКЦІЯ XVI. СОЦІОЛОГІЯ ТА СТАТИСТИКА

СТАТТІ

ВПЛИВ МЕДІАКУЛЬТУРИ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ Артеменко С.Б., Фляшнікова А.Б., Оніщук І.І.	229
--	-----

СЕКЦІЯ XVII. ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

СТАТТІ

SPATIAL SEMANTIC CONCEPTS IN POETIC DISCOURSE Neborsina N.P.	233
THEORETICAL PREREQUISITES FOR FORMING INTERCULTURAL COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS OF COMBAT AND OPERATIONAL SUPPORT Kukharska L.....	241
TOWARDS A NEW PARADIGM FOR THE LANGUAGE RESEARCH: SYNERGISTIC CONTEXT Shchyhlo L., Korovai M.....	250
ДУМА & КІНОДУМА: ВІД ФОЛЬКЛОРНОГО ЖАНРУ ДО КІНОЖАНРУ Нікоряк Н.В.....	254
ЕМОТИВНИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ АНГЛІЙСЬКОГО АД'ЕКТИВНОГО ЕМОСЕМІЗМУ Мельничук Н.О., Симака А.М.	259
НОВЕЛА В. ВИННИЧЕНКА «МОМЕНТ»: ІНТЕРМЕДІАЛЬНЕ ПРОЧИТАННЯ Вотьканич М.І.....	264
ОСОБЛИВОСТІ ЗВЕРНЕНОГО МОВЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ НА ПРИКЛАДІ БУКОВИНСЬКИХ НАРОДНИХ КАЗОК Стрілець І.В.	270

DOI 10.36074/grail-of-science.17.03.2023.041

ДУМА & КІНОДУМА: ВІД ФОЛЬКЛОРНОГО ЖАНРУ ДО КІНОЖАНРУ

Нікоряк Наталія Валеріанівна кандидат філологічних наук, доцент кафедри
зарубіжної літератури та теорії літератури

Чернівецький національний університету імені Юрія Федьковича, Україна

Анотація. У статті підкреслено, що жанрова система літератури протягом свого історичного руху постійно змушена адаптуватися до нових умов буття культури. Як результат, літературні жанри, які на певному етапі свого розвитку втрачають свою актуальність, отримують новий імпульс у кооперації з іншими мистецтвами. Зокрема, артикульовано концепцію жанрової спадковості на прикладі аналізу дискурсу жанру дума – від фольклорного жанру до кіножанру. Простежено еволюцію кінодуми у творчому доробку Ю. Яновського, В. Радиша, І. Савченка, М. Макаренка й М. Стельмаха, О. Криварчука та М. Шудрі, Т. Левчука, а також сучасних режисерів О. Саніна, П. Пінчука та Є. Березняка.

Ключові слова: дума, кінодума, жанрова спадковість, жанрова дефініція, жанровий маркер, образно-стилістичні коди.

Жанрова система літератури протягом свого історичного дискурсу постійно змушена адаптуватися до нових умов буття культури. Сьогодні має місце загальна культурна тенденція до розмивання меж між різними видами мистецтва, до їхнього взаємопроникнення. Як результат, літературні жанри, які, здається, на певному етапі свого розвитку втрачають свою актуальність, отримують новий імпульс, “друге життя” у кооперації з іншими мистецтвами.

Серед ліро-епічних жанрів, що знайшли своє продовження чи розпочали новий етап свого розвитку в кіномистецтві, слід згадати думу. Дума постає особливим жанром, виразником національного світогляду, що відігравав одну з ключових ролей у формуванні національної історії. Дума, за словами М. Набок, є “свідченням вишуканості та благородства духовного світу нашого народу, сформованого упродовж століть у ході боротьби за українську державність” [8].

Пригадаймо, що термін дума побутує в кількох значеннях. Насамперед, як національно самобутній вид українського фольклору, дума постає ліро-епічним твором про життя України козачої доби (XVI–XVII ст.), що виконувалися народними напівпрофесійними співцями – кобзарями [3]. Проте генеологічне коріння дум сягає прадавніх часів і пов'язане з жанрами билини, голосіння, балади й історичних пісень, стилістичні коди дум наявні й у текстах давньоруського періоду (“Слово о полку Ігоревім”). Однак у народі слово “дума”

не побутувало в той час, такі твори називалися “невольницькими плачами”, “піснями про давнину/старовину”, “лицарськими піснями”, “козацькими піснями”, “псалмами козацькими”.

Уперше термін дума вжив у 1827 р. М. Максимович, виокремивши ці тексти в окремий фольклорний жанр. Підкреслюючи тісний зв'язок дум з історією народу, звернув увагу на близькість багатьох з них до народних голосінь, відзначив своєрідність їх поетики, зокрема оповідний характер, вільний віршовий розмір, характерне римування. Далі потрапив цей жанр у фокус зацікавлення й інших збирачів та дослідників: І. Срезневського, П. Лукашевича, А. Метлинського, Вл. Антоновича, М. Драгоманова, М. Лисенка, Л. Українки, Ф. Колесси, П. Житецького, М. Рильського, Г. Нудьги, М. Возняка, С. Грици. Значення цього жанру як специфічно-національної риси української культури підкреслював І. Франко: “Справді лицарським духом дихає також новий богатирський епос, який у той час, між 1560 і 1648 роками, виріс у степах запорозьких. Чудові думи про Самійла Кішку, про бурю на Чорному морі, про втечу трьох братів з Азова, про Марусю Богуславку тощо – це ті безсмертні пам'ятки ще першого етапу в розвитку козацтва, які створені генієм самого народу, і які назавжди будуть предметом гордості українського народу” [11].

Поетикальну матрицю дум досить активно підхопили професійні літератори, зокрема, Т. Шевченко, М. Гоголь, М. Старицький, Є. Гребінка, П. Куліш, С. Руданський, С. Лакуста, П. Тичина, М. Рильський, А. Малишко. Жанрову дефініцію у назві використали також Ю. Яновський “Дума про Британку”, М. Стельмах “Дума про тебе”, І. Драч “Дума про вчителя”.

Проте образно-стилістичні коди дум застосовувалися і в інших видах мистецтва. Зокрема, в образотворчому – у творчості І. Рєпіна, О. Сластіона, І. Іжакевича, М. Дерегуса, М. Самокиша. В музиці – у творчому доробку А. Веделя, М. Лисенка, Г. Хоткевича, Л. Ревуцького, Б. Лятошинського, М. Скорика, Л. Дячко.

Кіномистецтво також не оминуло цей жанр, взявши його за основу у створенні власного – кінодуми. Безпосередній зв'язок думи й кінодуми ми можемо спостерігати у творчості Юрія Яновського. Відомо, що свій роман “Чотири шаблі” письменник створював протягом 1926–1929 років (опубліковано 1930 р.). Фактично, задум і початок роботи над текстом припадає на час перебування письменника на Одеській кінофабриці ще до того, як був написаний “Майстер корабля” [1]. Власне, цей роман розглядають як “предтечу” “Вершників”. Стилістика цього роману безпосередньо нав'язана українськими історичними піснями та думами. Сюжетна канва розгортається навколо ватажків партизанської армії (Шахая, Марченка, Галата й Остюка), що постають сучасним втіленням чи своєрідними спадкоємцями козацької слави, обов'язок яких виправити помилки своїх предків і здобути омріяну волю. Архітектонічна побудова, відповідно, фіксує ключовий задум – оспівування народження революційної армії в семи розділах-піснях з поетичними заспівати.

Через сім років у творчому доробку Ю. Яновського дума виступить своєрідною жанровою дефініцією у п'єсі “Дума про Британку” (1937). Показово, що за її мотивами у 1969 р. на Київській кіностудії імені О. Довженка інший відомий письменник, сценарист і режисер М. Вінграновський зніме

однойменний фільм, де розповідь про жорстоку класову боротьбу в роки громадянської війни в селах півдня України [5]. І цей же мотив втілює у однойменному вірші 1969 р., присвяченому Юрію Яновському:

“На срібнім ковилі, на сизім полині,
На півдні України при лимані,
В гнідих степах на степовім коні
Та гнівна воля стала у Британі” [2].

У 1930 р. режисер та сценарист Василь Радиш створив кінодуму “Тобі дарую” (“Ніж прадідів тобі дарую”, Перша кінофабрика ВУФКУ (Одеса)) [9]. На жаль, стрічка не збереглася. Однак короткий синопсис кінодуми розкриває її фабульний зміст: “Левко Остапчук – кулеметник в партизанському загоні, яким керує жінка – Галина. Колись Левків батько сам послав сина до партизанського загону і подарував йому родинну реліквію – клинок, з яким в бій ходили ще діди. У першому ж бою, побачивши одягнених в українську форму петлюрівців, Левко з вигуками „Свої!.. Свої!..” припиняє стріляти з кулемета. Петлюрівці проривають фронт. Левко не витримує злих насмішок над собою й переходить у стан ворога. Замість сина у партизанський загін приходять старий Остапчук, батько Левка. І коли Левко потрапляє в полон до партизанів, батько сам вирішує його долю” [9].

У 1937 р. режисер Ігор Савченко презентує героїко-пригодницький художній фільм “Дума про козака Голоту”, знятий за мотивами повісті Аркадія Гайдара “Р.В.С.". Особливістю цього фільму стало те, що режисер одним із перших у вітчизняному кінематографі зробив головними героями дітей, які взяли участь у революційних подіях [6]. Інтертекстуальна алюзія на відому українську думу прочитується не лише у зрізі фабули, а й одразу зафіксована в назві фільму. Тому глядач, добре обізнаний з легендарним сюжетом, буде сприймати фільм крізь його призму. Ключовий образ – вірного сина і захисника рідної землі – з думи переноситься в сучасні реалії. Так, на екрані 1920 рік, триває громадянська війна. Залишивши літніх людей, жінок та дітей, всі чоловіки Ольховки вирушили на фронт. Невелике село стає приманкою для білобандитів, якими командує Козолуп. У село з міста приїжджає до діда-лірника підліток Жиган, який відразу ж знаходить собі приятеля – Сашка, сина бійця Червоної Армії. Одного разу Сашко випадково дізнається, що бандити готують розправу над червоним комісаром, який повинен з'явитися в селі. Хлопчики вирішують попередити його і займають пости на сільських дорогах. В результаті сільський хлопчисько Сашко, син червоноармійця, разом з Жиганом рятують комісара, який потрапив в засідку білих.

Проте не лише у 30-ті роки спостерігається зацікавлення кіномитців жанром думи. У 1960 р. вторчий дует режисера Миколи Макаренка і Михайла Стельмаха як сценариста презентував кінодуму “Кров людська – не водиця”, створену за мотивами однойменного роману-епопеї М. Стельмаха, майбутнього класика української літератури [7]. Цей фільм став першою частиною кінотрилогії, куди увійшли також “Дмитро Горицвіт” (1962) та “Люди не все знають” (1963). Одним з ключових недоліків цього фільму критики називають більшовицько-прапагандиське його спрямування.

Показово, що в 60-ті рр. можна спостерігати як жанрові маркери думи

проникають не лише в ігрове кіно, а й в документальне. У 1969 р. вийшов фільм “Дума – доля” режисера Олександра Криварчука та сценариста Миколи Шудрі. Стрічка розповідає про легендарного кобзаря, автора “Запорозького маршу” Євгена Адамцевича. Митці відшукали його у Ромнах на Сумщині і записали старовинні українські думи в його виконанні [4]. Проте виробництво фільму, як і багато інших, було закрито. Режисера звинуватили у розтраті коштів, а відео та аудіоматеріали були знищені.

Звернемо увагу на таку деталь: у структурі думи зазвичай чітко проявляються три частини – заспів (кобзарі її називали “заплачка”), основна розповідь і закінчення. Цю тричастинну архітектонічно-композиційну побудову перейняли й кіномитці, що засвідчують саме кінотрилогії. Протягом 1973–1976 рр. на Кіностудії імені О. Довженка режисером Тимофієм Левчуком була знята кінотрилогія “Дума про Ковпака” (“Набат”, “Буран”, “Карпати, Карпати...”). Жанрова специфіка думи презентована не лише у назві. Героїчний ліро-епічний пафос пронизує весь кінотекст, що розповідає про легендарного командира партизанського з'єднання Сидора Ковпака. Перший фільм трилогії “Набат” постає своєрідним заспівом кінодуми, позаяк відтворює процес зародження партизанського загону та його формування до масштабів бойового з'єднання Першої української партизанської дивізії під командуванням Ковпака (грає Костянтин Степанков). Другий фільм “Буран” – основна частина – розповідає про рейд у ворожий тил в 1941–1942 рр., про битву на Сумщині, відому операцію під Сарнами. Третій “Карпати, Карпати...” – своєрідне завершення – показує Карпатський рейд з'єднання Ковпака влітку 1943 року.

Цікаво, що сучасні режисери також не оминають жанру думи. Показовим досвідом у цьому плані є доробок Олеся Саніна – кінорежисера, актора, оператора, продюсера, скульптора й музиканта. Який сам добре грає на бандурі, торбані, колісній лірі, і є продовжувачем волинської лірницької традиції. У доробку митця є два фільми “Мамай” (2003) і “Поводир, або Квіти мають очі” (2014), у яких, за словами кінотеоретиків, “послідовно реалізує стратегію міфопоетичного осмислення національної історії” [10, 373]. Обидва фільми можна аналізувати крізь жанрову матрицю думи. Показовою кінороботою, що презентує наратив думи, є також історичний фільм “Дума про Тараса Бульбу” режисерів Петра Пінчука та Євгена Березняка, знятий у 2009 р. Фільм постає черговою екранізацією відомої повісті М. Гоголя “Тарас Бульба”.

Таким чином, аналіз окремої жанрової структури виходить за межі компетенції літературознавчої теорії, позаяк відображає проблематику культури в цілому. На сьогодні особливо актуально виглядає проблема жанрової спадковості в дискурсі поетики інтермедіальності і, зокрема, питання специфіки рецепції та трансформації літературних жанрів у кіномистецтві. Простежена еволюція кінодуми у творчому доробку Ю. Яновського, В. Радиша, І. Савченка, М. Макаренка й М. Стельмаха, О. Криварчука та М. Шудрі, Т. Левчука, а також сучасних режисерів О. Саніна, П. Пінчука та Є. Березняка яскраво доводить дану тезу.

Список використаних джерел:

[1] Бабишкін О.К. (1987). Кіноспадщина Юрія Яновського. Київ : Мистецтво.

- [2] Вінграновський М. (1969). Дума про Британку. URL : http://ukrlit.org/vinhranovskyi_mykola_stepanovych/duma_pro_brytanku.
- [3] Волков А. (2001). Дума (с.162–164). Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври.
- [4] Джулай Д. (2019). 10 заборонених в СРСР українських документальних фільмів. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/desiat-zaboronennysh-filmiv-v-srsr/30173041.html>.
- [5] Дума про Британку (1969), реж. Микола Вінграновський та Ігор Ветров.
- [6] Залізник М. (2006). Визнаний мастер кіно. Поет екрана Ігор Андрійович Савченко: До 100-річчя від дня народж. укр. Кінорежисера (1906–1950) / уклад. Т. Марчук. Вінниця. URL: <https://library.vn.ua/e-library/katalog/poet-ekrana-igor-andrijovich-savchenko>.
- [7] Кров людська – не водиця (1960), реж. Микола Макаренко.
- [8] Набок М. (2014). Українські народні думи: особливості національного характеру і типологія героя: монографія. Тернопіль: Підручники і посібники.
- [9] Тобі дарую (1930), реж. Василь Радиш. URL : <https://vufku.org/lost/tobi-daruiu/>.
- [10] Тримбач С. (2019). Кіно народжене Україною. Альбом антології українського кіно. Київ : Саміт-книга.
- [11] Franko I. (1892). Charakterystyka literatury ruskiej XVI-XVIII wieku. Kwartalnik historyczny. Lwów, (4), 693–727. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Franko/Charakterystyka_literatury_ruskiej_XVI-XVIII_wieku_pl/.

The scientific periodical

GRAIL OF SCIENCE

№ 25 (March, 2023)

with the proceedings of the V Correspondence International Scientific and Practical Conference «Globalization of scientific knowledge: international cooperation and integration of sciences» held on March 17th, 2023 by NGO European Scientific Platform (Vinnytsia, Ukraine) and LLC International Centre Corporative Management (Vienna, Austria).

Journal's frequency: monthly

All materials are reviewed. The editorial office did not always agree with the position of authors. Authors are responsible for the accuracy of the material.

Contacts of the editorial offices:

1. 21037, Ukraine, Vinnytsia, Zodchykh str. 18, office 81; NGO «European Scientific Platform» **[Owner of the journal]**
Tel.: +38 098 1948380; +38 098 1526044
E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Certificate of the subject of the publishing business: ДК № 7172 of 21.10.2020.
2. 1110, Österreich, Wien, Simmeringer Hauptstraße 24; LLC «International Centre Corporative Management»
E-mail: rachael.a@iccm.org

Signed for publication 17.03.2023.

Format 60×84/16. Offset paper.

Arial & Open Sans typefaces.

Digital printing. Circulation of 100 copies.

Conventionally printed sheets 34,75.

Order № 36535.

Printed from the finished original layout.

Publisher [printed copies]:

Sole proprietorship - Gulyaeva V.M.

08700, Ukraine, Obuhiv, Malyshka str. 5.

E-mail: 5894939@gmail.com

Certificate of the subject of the publishing

business: ДК № 6205 of 30.05.2018.

Наукове періодичне видання

ГРААЛЬ НАУКИ

№ 25 (березень, 2023)

за матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції «Globalization of scientific knowledge: international cooperation and integration of sciences», що проводилася 17 березня 2023 року ГО «Європейська наукова платформа» (Вінниця, Україна) та ТОВ «International Centre Corporative Management» (Відень, Австрія).

Щомісячне видання

Всі матеріали пройшли рецензування. Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори.

Контактна інформація редакції:

1. 21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18/81; ГО «Європейська наукова платформа» **[власник журналу]**
Тел.: +38 098 1948380; +38 098 1526044
E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 7172 від 21.10.2020.
2. 1110, Österreich, Wien, Simmeringer Hauptstraße 24; LLC «International Centre Corporative Management»
E-mail: rachael.a@iccm.org

Підписано до друку 17.03.2023.

Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Arial & Open Sans.

Цифровий друк. Тираж: 100 примірників.

Умовно-друк. арк. 34,75.

Замовлення № 36535.

Віддруковано з готового оригінал-макету.

Виготовлювач [друкованої продукції]:

Друкарня ФОП Гуляєва В.М.

08700, Україна, м. Обухів, вул. Малишка, 5.

E-mail: 5894939@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої

справи: ДК № 6205 of 30.05.2018.